

Industrijska prošlost Siska – uzroci i posljedice brze deindustrijalizacije

13.08.2024.

Industrijska prošlost Siska – nasljeđe i nove prilike 1. dio

Kad se spomene Sisak, zasigurno će prosječnom stanovniku Hrvatske prvo na pamet pasti riječ – industrija. Podsjećajući se tako na nekoć iznimno bogatu industrijsku povijest Siska, ili na bližu prošlost i isto tako iznimnu, ali tešku, propast te industrije.

U Sisku se danas nastoji, iz onoga što se dogodilo i što se ne može više vratiti, izvući što više pozitivnoga, kroz ponovno iskorištavanje tog velikog industrijskog prostora i industrijske baštine.

Ali, činjenica je da je iznimno povoljan geografski položaj grada Siska omogućio još od prapovijesnih vremena razvoj ovog grada baziran na trgovini, i proizvodnji. **Uz drugu polovicu 20. stoljeća intenzivno razvojno razdoblje je sigurno i druga polovica 19. stoljeća** u kojemu Sisak postaje trgovačko, obrtničko i industrijsko središte središnje Hrvatske. To je njegova prva faza širenja i urbanizacije kao grada, kojom prilikom se u njega doseljava i mnogo stanovnika iz svih dijelova Habsburške Monarhije.

Tada privatni kapital razvija grad kroz investicije privatnih trgovaca i industrijalaca, a druga značajnija faza industrijalizacije Siska bit će nakon 2. Svjetskog rata, ovaj put potaknuta državnim investicijama, u jednom potpuno drugačijem političkom ustrojstvu.

Grad Sisak se nakon 2. Svjetskog rata počinje iznimno razvijati, tako da je do 90-ih bio jedan od najjačih industrijskih gradova bivše države. Radničko naselje Željezare Sisak koje je započeto graditi se 50-ih godina, u to vrijeme je bilo jedno od najmodernijih u Europi.

No, iako je propast industrije u Sisku, a s tim i urušavanje drugih sadržaja koje je ona omogućavala stanovništvu, počela u 90-ima, bilo je i ranijih naznaka problema u poslovanju pojedinih tvrtki. O problemima Željezare govorilo se tako još od 1980-ih.

No, činjenica je i kako je prije početka procesa privatizacije i denacionalizacije, **u sisačkoj industriji posao imalo, krajem 80-ih, oko 30.000 ljudi, a na sisačkom području 1991. živjelo 61.413 stanovnika.** U Sisak se svakodnevno putovalo na posao iz krajeva

udaljenih i 50-ak kilometara od grada putem mreže autobusnih i željezničkih linija koje su završavale u Sisak-Capragu, gdje je industrija bila, uglavnom, smještena.

Sisak po popisu iz 2021. godine ima 40.211 stanovnika, a u cijeloj Sisačko-moslavačkoj županiji, koja po istom popisu ima 139.603 stanovnika, danas je samo nešto više od 21.000 ljudi zaposleno kod poduzetnika, van javnog sektora. Ta usporedba o gubitku stanovnika i radnih mjesta u gospodarstvu daje jasnu sliku stradanja sisačke i županijske industrije i njegovih demografskih posljedica.

Sisačke tvrtke poput Ina Rafinerija nafte, Željezare, Radonje, Siscije, Segestice, Radnika, Dunavskog Lloyd, Luke Sisak, itd. bile su poznate i priznat partner i na europskim tržištima, no danas mnoge od njih više ne postoje, dok su se druge znatno smanjile. Iako, uz opći dojam da se mnogo toga izgubilo, ima i dobrih primjera.

Sisački ABS, koji je kupio Željezaru u stečaju, **prošlu i pretprošlu poslovnu godinu završio je sa 142 i 152 milijuna eura prihoda**, dakle milijarda kuna vrijedno željezo i dalje se svake godine proizvodi u Sisku. No, 2023. je ABS, u vlasništvu talijanskog Daniellia, zaključio sa 174 radnika, dok je nekadašnja Željezara Sisak zapošljavala u jednom trenutku rekordnih 13.742 zaposlenih.

Između tih brojki smjestilo se nekoliko propalih privatizacija Siska, isisavanje novca iz tvrtke u vrijeme dok je Željezara bila u državnom vlasništvu, nezainteresiranost i nesposobnost države, kao tadašnjeg vlasnika da riješi probleme tvrtke, te konačno spoj privatnog i političkog interesa što je dovelo do propasti tvrtke. Nakon nekoliko neuspjelih privatizacija, talijanski vlasnik Željezaru je sada modernizirao i u nju uložio značajna sredstva.

No, modernizacija znači da takvi pogoni više ne trebaju, zbog automatizacije i tehnologije, tisuće zaposlenih, a i slavni 80-ih, svima je bilo jasno, u sustavu je bilo viška radnika.

„Sisak je prije Domovinskog rata bio jedan od najindustrijaliziranih gradova bivše Jugoslavije s velikim brojem raznih tvornica. Ujedno je, proporcijalno s tim, imao i veliki broj stručnjaka za razna područja od metalurgije, preko naftne industrije do prehrambene industrije. Nije bilo realno da baš sve najznačajnije tvornice propadnu, uz takav kadrovski potencijal. No, ta situacija je pokazala kako za Sisak nije bilo jasnog plana razvoja. Iako je slično bilo i u drugim hrvatskim gradovima našu situaciju je ubrzao Domovinski rat i prva linija bojišta te proces privatizacije. Proces deindustrijalizacije bio je toliko brz da se tranzicija nije mogla normalno odvijati.“ – **ističe dr.sc. Vlatko Čakširan, povjesničar i muzejski savjetnik u Gradskom muzeju Sisak, a koji se u Sisku intenzivno bavi industrijskom baštinom i sisačkom industrijskom poviješću.**

Vlatko Čakširan smatra i kako, iako je privatizacija odradila svoje u negativnom smislu, postoje neke realne okolnosti koje su ostavile strukturalne posljedice na tadašnje jugoslavensko gospodarstvo, pa tako i sisačku industriju i gospodarstvo. **Ističe tu naftnu krizu 1970-ih u kojoj je Jugoslavija bila iznimno pogođena, a 1980-ih politička kriza utječe i na gospodarstvo.**

„Nedostatak sredstava za modernizaciju pojedinih industrijskih grana u to vrijeme imati će i velike posljedice na budući razvoj brojnih tvornica. Tijekom 1990-ih dolazi rat i do smanjenja gospodarske djelatnosti. Nije bilo sredstava za modernizaciju, a na svjetskoj razini dolazi do velikih promjena u tehnologiji proizvodnje s naglaskom na kompjuterizaciji i robotizaciji što mijenja i odnos prema radnoj snazi koja je potrebna za pojedine tehnološke procese. Naša industrija to nije mogla pratiti.“ – **smatra Vlatko Čakširan.**

Jerneic Branko Željezara Sisak No 4 1965

Industrija je u Sisku vezala uz sebe i sve aspekte društvenog života. Tako da je s padom industrije, počeo patiti i taj sadržaj. Tako je prestalo raditi i Željezarino kino, bazen koji je bio Željezarin je privatiziran pa zatvoren, sportske dvorane i tereni su propadali zbog neodržavanja od strane novih vlasnika. Industrijski giganti su bili i najveći nakladnici, promovirali i promicali slikarstvo, kiparstvo, itd. Sve se to značajno smanjilo.

„Bez značajnih ulaganja pojedinih tvornica razina kulturnog života bila bi znatno niža. To je bio slučaj u svim industrijskim središtima što je bio dio tadašnje političke doktrine. Radnici i njihove obitelji imali su niz pogodnosti koje su im olakšavale životne uvjete. Tu je spadala i kultura. To se može povezati s terminima društveni standard koji je obuhvaćao sve elemente svakodnevice od predškolskog odgoja i školovanja do slobodnog vremena.“ – **napominje Čakširan.**

Propadanje sisačkog gospodarstva, dijelom objektivno u novim okolnostima nastalim raspadom bivše države i ratom, no dijelom izazvanom i krivim potezima politike, bilo je brzo. Na stotine su u istom trenutku ostajali bez posla te nije bila moguća brza transformacija na „nešto novo“. Slični gradovi na Jadranu imali su mogućnost prebacivanja radničkih obitelji u privatni sektor turizma, a kod nas je jedina opcija za takve ljude bilo iseljavanje. **Zbog toga je Sisak do sada izgubio jednu trećinu svojih stanovnika.**

Autor: Danijel Prerad

Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.

(Članak je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama)

VIŠE S WEBA

Ovo se ne propušta: odmor za pamćenje po do 40% nižoj cijeni

Oglas

NESREĆA U KAŠTELIMA Rukovao pištoljem i sam sebi propucao ruku

Ugrabi poplun Duetto uz 70% popusta - idealan poplun za sva četiri godišnja doba!

Oglas

Policijski službenik van službe, pod utjecajem alkohola i neprilagođenom brzinom sletio u kanal

Hemoroidi prolaze za dva dana ako se pridržavate jednog pravila

Oglas

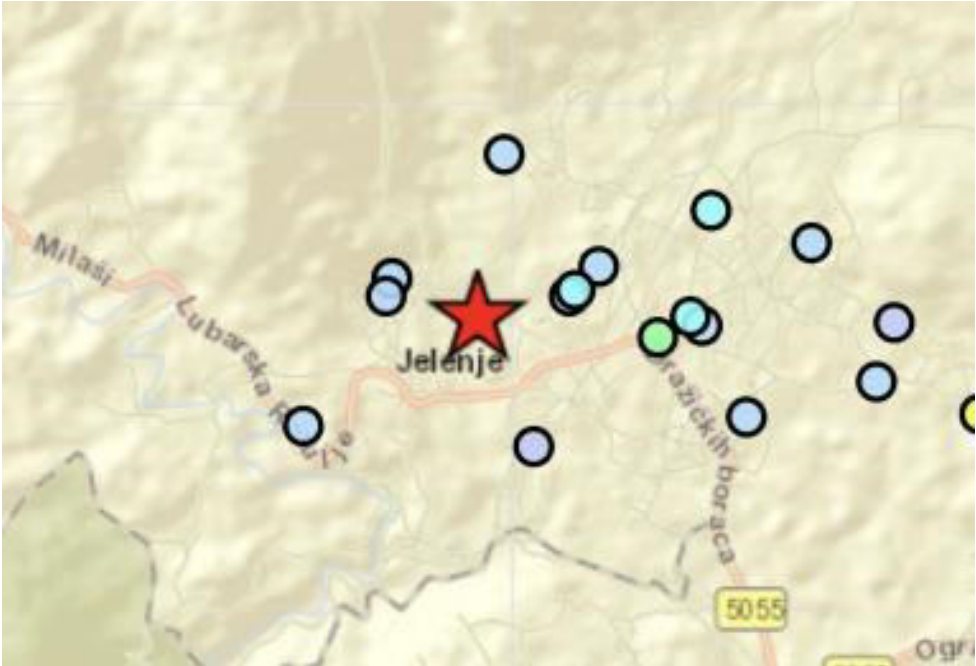

Usvojen proračun grada Pule za 2024. težak 139 milijuna eura

BRŽE, VIŠE, OTPgo! – Novi, digitalni svijet OTP banke, olimpijski snažan

Oglas

Potres od 3.4 prema Richteru zatresao riječku regiju. “Dobro uzdrvalo”, neki i istrčali iz kuća

Sve više žena koristi ovaj recept kako bi dobile na težini.

Oglas

ROK PROLAZI DANAS: Jeste li napravili ovo do 25. studenog? Provjerite dok još stignete...

Oglas

U Inothermu vam neće samo prodati vrata, dobit ćete vrata koja ste sami dizajnirali

Oglas

Papilomi i bradavice su veliki znak parazita u telu! Rešite ih se POTPUNO besplatno, dok nije kasno! Ovo sredstvo dva puta dnevno...

Oglas

CBD ulja i drugi proizvodi od domaće konoplje uzgojene u Istri. Saznajte više

Oglas

Više nego odlična cijena za obiteljski odmor u ovim popularnim termama

Oglas

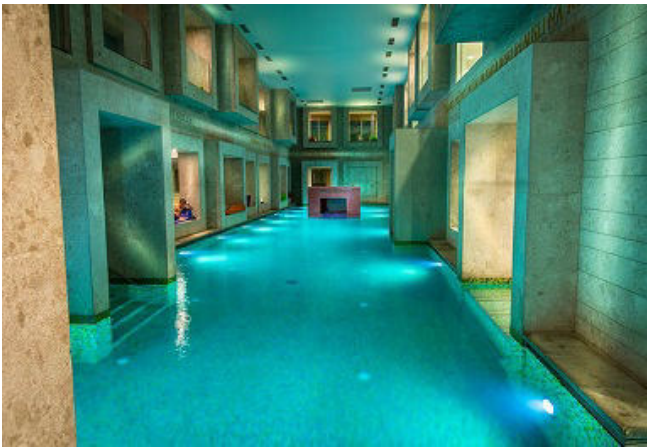
Proizvodi na bazi CBD ulja od domaće, istarske konoplje

Oglas

Zimski obiteljski odmor na jugu istarskog poluotoka, u popularnom hotelu & s TOP cijenom? Mi smo za!

Oglas

Luksuzno opuštanje za zaljubljene: ove terme će vas oduševiti!

Oglas

Provjereno: Salo se topi kao puter s ovom besplatnom metodom

Oglas

Sponsored by Midas

Autor: **dpreradus**

13.08.2024.

[Postavke privatnosti i kolačića](#)

Upravlja Google. Usklađeno s IAB-ovim TCF-om. ID CMP-a: 300